L XVI 28573/P

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE CHAMAEMELO

QVAM

PRAESIDE

D. IOANNE HENRICO SCHVLZE

MEDICINAE ELOQVENTIAE ANTIQVITATVM ET PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

ACADEMIAE CAESAREAE NATVRAE CVRIOSORVM ET REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARVM BEROLINENSIS SODALE

PRO GRADV DOCTORIS

PVBLICE

Ad d. April. MDCCXXXIX.

DEFENDET

AVCTOR

SAMVEL HERZOG

HELVETIVS BERNAS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Litteris IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

VIRO
CLARISSIMO MEDICO DOCTRINA ET EXPERIENTIA LONGORVM ANNORVM CONSVMMATISSIMO

DOMINO

SAMVELI HERZOGIO D.

COLLEGII MEDICI BERNENSIS SENIORI
ATQVE
CHIRVRGICI PRAESIDI

PATRI SVO INDVLGENTISSIMO
OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDO
SPECIMEN HOC INAVGVRALE
DEVOTISSIMA MENTE
OFFERT
AVCTOR ET RESPONDENS.

VIR CLARISSIME

PATER OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDE.

I animo recolligo ea beneficia, quibus me a primis annis in hunc vſque diem affeciſti, tantam eorum ſummam inuenio, vt quo me pacto exſoluam tantis debitis, quibus obſtrictus ſum, neutiquam reperire poſſim. Manebo itaque debitor, hocque vnum, ne ingratus viuam moriarue, curæ habebo, quando referre gratias non datur. Quum vero nunc in eo ſim, vt vitæ academicæ finem imponam, ſpecimenque profectuum edendum ſit: video vtique morem ab antiquo

tiquo ductum vt quisque magno cuidam viro, quo patrono vsus est vel in posterum vsurum se sperat, illud inscribat & dedicet. Nolui igitur dimittere hanc occasionem adeo commodam declarandi ac profitendi me nulli, præter TE, pater indulgentissime, plus debere, & a nullo vtique exspectare vt sincerius de meo labore ac peritius iudicet, meque in posterum consilio & opera adiuturus sit. Neque vereor vt adspernaturus sis studium in consideranda & describenda vulgari plantula positum. Nam si recte TE cognoui, illud satis persuasum habeo, quod simplicia medicamenta & domestica longe præferre soleas grande sonantibus illis, quæ ex omni terrarum angulo cum buccina emitti magnoque pretio diuendi solent. Quod si impetrauero, vt plane spero, tui iudicii candidum calculum, parum vtique curabo aliorum censuras & obelos, quum non ignorem fieri non posse

vt omnibus ab vllo mortalium ſatisfiat; aliqui autem ita comparati ſint vt nihil laudent, niſi quod a ſe, aut vno vel altero, quem ſine ſufficienti ratione ducem delegerunt, profectum ſit. Ego vero, idque TVO exemplo, liberique hominis & Heluetii ritu, nondum adduci potui vt credam diuam Hygeam cultores deſiderare, qui libertatem eiurauerint, alienoque iudicio verſari velint in negotio grauiſſimo, cuius bene vel male geſti rationes vnuſquiſque per ſe olim reddere debet. Quod supereſt altiſſimum rogo, vt TE, pater indulgentiſſime, ſoſpitem & ſuperſtitem diu ſeruet, ægrotantium ſaluti, meoque maximo præſidio. Scribebam Halæ Saxonum die XV. Aprilis MDCCXXXIX.

Q. D. B. V.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

CHAMAEMELO.

PROOEMIVM.

INter illa, quorum certa memoria ſuppetit, medicinæ præſidia, quæ a longiſſimo tempore hominibus inſeruierunt, integramque laudem ad noſtram vſque ætatem propagauerunt, forte primam ſibi gloriam ſuo maximo iure depoſcit plantula quam deſcribendam ſuſcepimus. Sunt enim, quæ in antiquiſſimorum medicorum manu frequentia & celebria fuerunt, complura quidem quorum nomina in materiæ medicæ indicibus hodie etiam fulgent, ſed vel parum omnibus probari ea, vel æque ad vſum noſtro tempore vocari, quam apud veteres, nemo dixerit aut comprobauerit. Quotus enim quiſque eſt, qui hodie elleboro multum fidat ipſique ægrotorum ſalutem permittat: quum tamen antiquis eſſet familiariſſimus. Elaterium, quod in magnos mortalium vſus parari PLINIVS ſcripſit, noſtrorum aliqui ad officinam diaboli pridem relegarunt: forteque plures erunt qui ſine ampliatione damna-

mna-

mnabunt, quam quibus persuaderi possit vsum eius dari aliquem certum, securum & præstantissimum. Radicem scillæ a longa obliuione ante pauculos omnino annos vindicatum aliqui docti viri iuerunt: speramusque fore vt fruatur suis laudibus, si frugalis vsus perstiterit, & monita veterum diserta ante oculos vtentium versentur. Est etiam antiquissima opii commendatio per multas sæculorum decurias ad nos propagata: quis vero tam hospes est in vita, vt nesciat dari homines quorum opinione tantum non infame putatur remedium: prorsus vt aliqui, nescio quam honesti, omnem curationem traducant, ipsumque medicum, qui ad conspicuam salutem exhibuit, non suspectum reddant, sed aperte damnent, si vel tantillum opii admixtum medicinæ isti fuisse comperiant. Sed chamæmelo hæc fortuna obtigit, vt inde a tribus annorum millibus ad hunc vsque diem nullum tempus ostendi possit, quo ab officinis medentium absuerit; neque tam longo tempore, quo de medicina homines disseruerunt, aliquis ausus fuerit non præclare de ea sentire aut proloqui. Huius itaque plantulæ, tam obuiæ nostris vsibus, & de humano genere tam longo tempore præclare meritæ, considerationem suscepi; non illo quidem animo vt plaustra encomio-

miorum vndique congeram; ſed vt explorem quæ certiores & veriſſimæ ſint laudes ex innumeris, quibus exornata eſt: qualibusque principiis conſtet, quibus cum veri ſimili aut certa ratione adſcribamus cauſam earum virium, quæ candido & veraci experientiæ calculo comprobatæ inueniuntur. Quumque inter iucundiſſima ſtudia etiam illud habeam colamque, quod botanicam ad artis formam reuocare annititur, atque hæc pars in primis faciat ad intelligendum quam quiſque auctor ſpeciem inter eodem nomine gauiſas plures indicauerit: etiam huius habendam rationem exiſtimaui. Supereſt vt beneuoli lectoris æquiſſimo iudicio, quicquid hoc eſt ab induſtria mea profectum, ſubiiciam, eiuſque arbitrio liberrimo permittam.

§. I.

QVod nos hodie chamæmelum, vel corrupte chamomillam vocamus plantæ genus, id vetuſti auctores Græci appellare ſolebant ἄνθεμις, atque id ipſum nomen ad Latinos etiam migrauit. Sed illud hodie magis receptum antiquis non fuiſſe ignoratum ſatis certo conſtat. Videamus duos auctores præſtantiſſimos, qui fere eodem ore teſtimonium dicunt. Primum prodeat DIOSCORIDES qui *lib. III. cap. CLIV*, quod de anthemide inſcriptum eſt, ita docet: *Anthemi-*

dem alii leucanthemon, alii eranthemon, quoniam vere floreat, alii chamæmelum, quoniam odorem mali habeat, nonnulli melanthemon, alii chrysocomen, alii denique calliam vocant. Nihil opus est his verbis vlla declaratione. Sed forte non intempestiue monuisse videbor, si de melanthemo adiiciam aliquid. Præstantissima *Saraceni* editio hic mendose scribit μελάνθεμον, quod rei naturæ repugnat. Nemo enim prodidit nigrum huius plantæ florem. Præeuntem habuit in errore *Aldum Manutium*, qui eodem modo legit. Res postulat scribi μηλάνθεμον, quod florem notat, a quo mali odor exspirat. Atque sic videtur in codd. Florentinis legisse *Marcell. Virgilius*, qui nomen Latine scribit malanthemum, subiuncta in adnotationibus ratione: *ab odore mali, quem habet malanthemum.* Sed nunc alterum audiamus testem, PLINIVM *hist. nat. lib. XXII. cap. 20. Anthemis magnis laudibus celebratur ab Asclepiade. Aliqui leucanthemida vocant: alii leucanthemum: alii eranthemon, quoniam vere floreat: alii chamæmelon, quoniam odorem mali habeat: nonnulli melanthemon vocant.* Vero sane simillimum videtur ex vno eodemque auctore vtrumque hausisse: sed non vacat inquirere quis ille fuerit, & annon forte Salmasio fides adhibenda sit, qui in talibus, quæ communia Dioscoridi ac Plinio sunt, Sextium Nigrum ab vtroque exscriptum affirmat.

§. II.

Pro ἄνθεμις apud THEOPHRASTVM *histor. plant. libr. VII. pag. 172. edit. Ald.* scriptum inuenio ἄνθεμον, quod nomen Græcis idem alias valere ac ἄνθος, docet nos EVSTATHIVS ad *Iliad. β'. vers. 695.* Patet hinc etymologia vocabuli, & quod ἄνθεμον ac ἄνθεμις florem

præ-

præſtantiſſimum: qui inſtar ſit omnium florum, exiſtimauerint, qui primum id nomen impoſuerunt. Poſteriores, vt magis ad ſpeciem reuocarent nomen tam generale, præpoſuerunt aliquas notas, vt a colore, in leucanthemide aut leucanthemo, quod album florem ſonat; a florendi tempore, in eranthemo; ac denique ab odore in melanthemo. Laudat etiam PLINIVS *libr. XXVI. cap. 8.* anthemum; ſed video hoc exponi de nigella vel potius nigellaſtro. Multum inquirendo tandem videor mihi originem deprehendiſſe in CONR. GESNERI *Catalog. plant.* qui docet μελάνθεμον fuiſſe mutatum in μελάνθιον, atque hoc ſubiectum fuiſſe pro anthemo folioſo Theophraſti: cui quidem diſceptationi finiendæ me non impendam; quum certe nullam rationem videam cur anthemum Plinii non ſit ſpecies anthemidis illa Dioſcoridis, quam proprie eranthemon vocari ſcribit, cuiusque vires & vſum eundem vterque paribus fere verbis addocet. Sed quum non ſint ad manus Theophraſti plures editiones, præter indicatam Aldinam, cogor iudicium omnino ſuſpendere, quantum de Anthemo Theophraſteo quæritur.

§. III.

Tria anthemidos genera eſſe Dioſcorides prodit, flore tantum diſtantia. Sed vix aliquid certi & characteriſtici ex eius deſctiptione eruas: quod quidem omnibus veterum ſcriptis botanicis commune & a multis deploratum eſt vitium. Theophraſtus duplicem differentiam indicat; vnum enim folia humi ſpargere, alterum caulem folioſum habere docet: qua itidem nota parum iuuari poſſumus. Quare miſſa illorum hac

doctrina, vtemur fructibus improbi ſtudii, quod recentiores auctores diſciplinæ botanicæ impenderunt, quoque effectum eſt vt clarius denotare poſſimus tam genera, quam ſub eorum quoque comprehenſas ſpecies. Dolendum vtique, quod nondum conſenſerunt illi viri in vno ſyſtemate, ſed plura indies proferuntur. Opus igitur erit paucis attingere quid celebriores de chamæmelo ſtatuerint. Audiemus primo virum iure magni nominis IOS. PITT. TOVRNEFORTIVM, qui plantam noſtram ad claſſem XIV. quæ radiatum florem habentes complectitur, retulit, & ſectioni eius tertiæ, herbas flore radiato, ſemine pappis & capitulis folioſis carente comprehendenti, tamquam genus quintum ſubiecit. Ita autem deſcribit tandem, quod ſit plantæ genus flore plerumque radiato, cuius ſcilicet diſcus ex plurimis floſculis, corona vero ex ſemifloſculis componitur embryonibus inſidentibus & calice ſquamoſo comprehenſis: embryones autem deinde abeunt in ſemina thalamo affixa. His notis addere iubet folia in tenuiſſimas lacinias diuiſa, totiusque plantæ faciem. Subiicit ad hanc definitionem pertinentes ſpecies XIX: de quibus deinde diſpiciemus, ſi prius aliorum ſententias audiuerimus.

§. IV.

Prodeat autem Britannorum botanicorum decus IO. RAIVS, qui *hiſtor. plant. lib. VIII. cap. 4.* de chamæmelo tractat inter herbas corymbiferas. Vocat autem corymbum, praeunte IO. BAVHINO, florem compoſitum non papposum. Quum vero late hæc claſſis pateat, in quatuor genera ſubalterna diſiungit, quorum ter-

tertium eſt eorum quibus barbulæ diuerſi a medio diſco coloris obtigerunt, flores autem ſolitarii aut ſparſi non in vmbellam digeſti. Sunt itaque eius notæ corymbus, flores ſparſi ſatis grandes, foliis marginalibus albis diſcum flauum cingentibus: quibus denique accenſenda ſunt folia tenuiſſime diſſecta. Sed folia alba ſeu barbulas diſcum inſtar radiorum cingentes, non omnino illum habuiſſe pro eſſentiali nota, ex eo diſcas, quoniam inter chamæmeli ſpecies locum relinquit chamæmelo nudo, ſeu quod capitulum habet ſine foliis. De eo autem ſic declarat mentem ſuam, vt luſum quendam naturæ haberi velit, cuiuſmodi in aliis plantarum ſpeciebus obſeruetur, vt matricaria, tripolio.

§. V.

Inter Germanos plerique ſequuntur celeberrimi RIVINI doctrinam, ex qua chamæmelum refertur inter plantas flore perfecto, regulari, compoſito ex regularibus & irregularibus, & ſemine quidem ſolido inſtructas. Quare CL. LVDEWIGIVS in *defin. plantarum* has notas tradit: radicem fibroſam, folia tenuiter ſecta, calicem ſquamoſum multiplici foliorum ſerie expanſum, florem vel radiatum, radiis obtuſis albis, vel nudum, habitum denique proprium. Ex Belgis, vt vniuerſæ medicinæ lucidiſſimum ſidus, ſic rei botanicæ phoſphorus, qui nuper cælitibus adſcriptus eſt, HERM. BOERHAAVIVS chamæmelum adſcripſit gymnomonoſpermis flore compoſito, quibus flos eſt ex floſculis minoribus communi calyce contentis monopetalis, ouario innatis, ſtaminibus propriis coalitis in tubum, ſemen nudum vnicum. Cumque huius generis plures ſint,

ſeorſim adnumerat diſcifloris radiatis non papposis. Recentiſſimus tandem botanicus D. CAROLVS LINNÆVS, Suecus, noui ſyſtematis auctor, quod ſequuti poſſint genera & ſpecies plantarum, abſque iconum ope, determinare & dignoſcere, chamæmelum in claſſe *Syngeneſiorum* reponit: vocat autem ſyngeneſia, vbi ſtamina antheris in cylindrum ſunt coalita. Tamquam notas proprias chamæmeli *pag. 258.* recenſet; *calicem* communem hemi-ſphæricum, ſquamis linearibus, fere æqualibus; *corollam* compoſitam radiatam, cui ſint corollulæ hermaphroditæ tubuloſæ, numeroſæ, in diſco conuexo; femininæ ligulatæ, in radio; *ſtamina*, hermaphroditis filamenta quinque, capillaria breuiſſima, anthera cylindracea, tubuloſa; *piſtillum*, hermaphroditis germen oblongum, ſtylus filiformis longitudine ſtaminum, ſtigmata duo reflexa; feminis autem germen oblongum, ſtylus filiformis longitudine hermaphroditi fere, ſtigmata duo reuoluta; *Perianthium* nullum, calix immutatus; *ſemina* ſolitaria, oblonga, nuda; *receptaculum* conicum, paleis inſtructum. Sunt in hac deſcriptione termini, quorum ſenſus pendet ab intellecto ſyſtemate ſexuali plantarum, cuius quidem omnes rationes huc apponere nimis prolixum eſſet, quare apud ipſum auctorem *pag. 232. 233.* legi debent.

§. VI.

Vidimus, quantum ſatis eſt, quid celebribus viris de genere chamæmeli conſtituendo viſum fuerit. Nunc videndæ erunt ſpecies, non omnes, ſed quæ vſum medicum habent & in officinis requiruntur: ex ceteris addemus de quibus aliquid monendum ſuccurret. Ex omnibus has dabo:

I. *Cha-*

I. *Chamæmelum vulgare amarum* I. Bauh. *Leucanthemon Dioscoridis.* C. B. Pin. 135. & Dodonæi, pempt. *pag.* 257.

Huic potissimum quadrant omnes notæ, quas in descriptionibus variorum auctorum attulimus. Est autem vulgatissima & obuia in segetibus, caulem propellit, satisque diu florens reperitur. Notabilis est differentia odoris in vna alteraue regione. Sentias enim alicubi illum mali odorem, a quo nomen accepit, in aliquibus excellentem, in aliis debilem aut plane nullum: quo posteriori casu videtur *cotula non fœtida* ab auctoribus designari. Quo autem magis est odorata, eo censetur nobilior & officinis magis expetitur. Ceterum a cotula tam inodora, quam fœtida solo odoratu optime distinguitur: si quis autem pluribus signis delectatur; videat apud RAIVM *H. P. tom. I. pag.* 355. 2.

II. *Chamæmelum nudum odoratum. luteum capitulo aphyllo* C. B. *aureum peregrinum capitulo sine foliis.* I. B.

A præcedenti vix differt, nisi barbularum, vt Raius vocat, aut foliorum, floris, qui radiorum instar discum ambeunt, absentia. Nescio an iure peregrinum dicas, quum apud nos passim occurrat. RAIVS putat esse lusum naturæ quendam, cuiusmodi in aliis plantarum speciebus, vt matricaria, tripolio obseruetur. An forte est *chrysocome* Dioscoridis? aut potius *chrysanthemum* eiusdem? an hæc synonyma?

III. *Chamæmelum odoratissimum repens flore simplici* I. B.

IIII. *Chamæmelum idem flore multiplici. Repens odoratissimum perenne fl. multiplici* I. B. *Romanum officinarum.*

Cau-

Caules huic ſunt, docente Raio, tenues, hirſuti, ſtriati, in terram procumbentes, & ſubinde radices agentes, vnde immenſum ſe propagat. Flores in ſummis caulibus & ramulis ſingulares, pediculis prælongis inſident, pro plantæ modo ampli, radiati, petalorum alborum & oblongorum continua ſerie diſcum medium flauum cingente in ſimplici. Illud flore pleno in hortis ob raritatem & elegantiam ſtudioſe colitur, cum vel ſationi vel tranſplantationi aliiue mangonio, aut interdum caſui ſeu accidenti cuidam ignoto originem ſuam debeat; non noua chamæmeli ſpecies, ſed accidentalis potius varietas, iudice Raio, cenſenda eſt. Officinis eſt commendata etiam hæc ſpecies, & apud nos tantum in hortis colitur.

V. *Chamæmelum fœtidum* C. B. *Pin. 135. Cotula fœtida* I. B. *Cotula alba* Dodon, *Pempt. 258.*

Diſtinguunt multi cotulam a chamæmelo, & ſeparatum genus faciunt, vt Tournefortius, Vaillantius, Linnæus: quia ſemina ipſi ſunt ouatotrigona, cordata, hinc plana, inde gibba, margine obtuſo cincta. Aliquando, ſed rarius, ad vſus medicos expetitur.

VI. *Chamæmelum Aegyptium Proſperi Alpini. Anthemis Aegyptia.*

Quia non video vllum a me inſpectum auctorem botanicum huius meminiſſe: ipſe autem auctoris liber de plantis Aegyptiis non ad manus eſt: nihil poſſum certi de ea dicere. Quantum meminiſſe poſſum figuræ olim conſideratæ, non omnino conuenit cum noſtrate chamæmelo. Volui autem hoc indi-

indicare, quia inferius sermo erit de hoc chamæmelo instituendus. Est enim forte antiquissimum omnium, quod ad vsus medicos vmquam vocatum fuit.

VII. *Eranthemon Dioscoridis.*

Notæ eius sunt, quod vere floreat, quod florem habeat purpureum, (πορφυρανθὲς) quod omni ex parte ceteris maius ampliusque sit. Iam cæterorum forte nullum ante veris exitum floret: nullum memoratur rubeum aut purpureum. An eadem planta cum Plinii anthemo de quo supra? an flos roseus, quem Plinius dicit, non a similitudine alia, præter illam coloris rosei, appellatus, vt roseum ac πορφυρανθὲς æquipolleant? An Plinii locus ita accipiendus: *Trifolium primum, & chrysanthemum primum,* i. e. illa species chamæmeli num. 2. indicata) *anthemon quoque* (i. e. vt & illa anthemidis species quæ eranthemum vocatur, & flores roseos h. e. rubicundos habet) *calculos eiicit.* Sed hæc botanici excutiant, si quando placuerit nobiles curas a nostri æui viuis & præsentibus deliciis ad illustrationem veterum conuertere. Video Eranthemum exponi florem Adonidis: in quem cetera sic satis quadrarent, si de virtute medica chamæmelo, vlla ex parte comparanda quicquam liceret confidere plantæ ex ranunculorum familia, aconitis valde affini, & malignis viribus satis testatis prædita.

§. VII.

Progredimur ad vires chamæmeli indagandas. Quod vt melius maiorique cum certitudine fiat, aliquas ab ex-

 peri-

perientia suppeditatas obseruationes prius adducemus. Et primo quidem notabile videtur, quod chamæmelum vix vmquam alibi reperiatur, quam in agris cultis: atque hos inter non tantopere amet solum nigrum, & natura pingue, quam aliquanto magis macrum & arenosum; inque tali, si probe stercoratum fuerit, non solum copiosissime proueniat, verum etiam odore malo cydonio proxime accedens. Vbi vero in agris nigriori solo præditis & compactiore, nuper etiam stercoratis, crescit, non perinde iucundum odorem naribus adspirat. Quin in fimetis crescens omnino iniucundum fœtidum odorem spargit, & cotulæ fœtidæ nomen meretur. Etiam illud habeo a viro qui sæpius obseruauit, quod iis locis, quæ nuper prata fuerunt & in culta arua mutatata sunt, primo anno millefolium inter segetes crebrum sit, chamæmelum raro conspiciatur: sequentibus autem millefolium rarius, chamæmelum longe frequentius conspiciatur: prorsus vt agricolis quibusdam persuasum sit millefolium, quod prata magis amat, cumq; tempore, & cultura accedente, in chamæmelum mutari: atque vicissim chamæmelum, si ager ipso luxurians in pratum conuertatur, ad millefolii naturam migrare. Hanc ego quidem obseruationem suis auctoribus relinquo, & illis, quibus occasio obseruandi fauet, commendo, aliamque minus dubiam obseruationem subiungo, quæ magnam inter millefolium & vulgare chamæmelum conuenientiam indicat.

§. VIII.

Scilicet flores chamæmeli vulgaris, destillationi iusto tempore commissi, largiuntur oleum cæruleum vere sapphi-

ſapphirinum: idemque faciunt flores millefolii quod locis paſcuis aut iuxta vias, vbi animalia accedunt & ſtercora ſua proiiciunt, productum fuit. Nam quod millefolium macriori & arenoſo loco creuit, ſpem deſtillantis aliquando eludit: vnde aliqui, ſed plane immerito, negauerunt millefolii floribus cæruleum colorem deberi, eundemque a vitioſa deſtillatione ex cupreis vaſis, ſtanno male obductis, derivare auſi ſunt. Nondum legi præter hæc duo vegetabilia dari alia, quæ oleum ſapphirinum largiantur. De pimpinella cærulea, cuius radices, ſi ſpiritum vini illis infundas & deſtillando inde auoces, primus, quod ſcio, ELSHOLZIVS *in deſtillatoria curioſa* notauit, quod ſpiritum ſapphirino elegante colore imbutum largiatur. Vidi illas apud D. D. PRÆSIDEM radices, fuſco tegmine exterius obductas: idemque mihi retulit, quod in patria ſua & vicinis locis, deinde per Marchiam frequentiſſima ſit: nullibi autem eam repererit niſi vel in cœmeteriis, vel iſtiusmodi locis quo iumenta frequentius pelluntur a ruſticis, quæque ab iis copioſius ſtercorantur. Vix dubito quin hæc pimpinella, ſi ſemen eius deſtillationi ſubiiceretur, etiam cæruleum ſit datura oleum: ſed experiendi occaſione deſtitutus nihil pro certo affirmo. Quod autem huius cæruleæ radix ſedatiua & anodina virtute alteram vulgarem albam longe ſuperet, clarum habemus teſtimonium D.D. GOHLII *in manuduct. ad prax. clinicam*, Norimbergæ edicta. Ex quo illud in genere conficitur, quod oleo cæruleo imbutæ plantæ viribus conueniant: quumque nec millefolium nec chamæmelum, nec pimpinella cærulea illud, quod ſapphirinum

oleum facit, nisi ex locis fimo animalium pinguefactis trahant: annon iuste concludemus illud ipsum, quod oleo isti cæruleo inest, origine sua vltima ex animalibus deduci, & in vtriculis & organis plantarum idonearum colligi, elaborarique? Quam præsens autem sit virtus anodina in animalibus illis partibus, quas intellectas volumus, instar omnium persuadebit celeberr. D. D. THEOD. ZWINGERVS variis sui theatri praxeos medicæ locis: de quo hic locus plura non admittit.

§. IX.

Porro non exiguum adminiculum perueniendi ad cognitionem virium, quibus vegetabilia pollent, iam pridem a maximis viris hoc ostensum est, si quis conuenientiam in florendo & fructificando attendat. Etiam hanc viam insistentibus nobis chamæmelum offert spectabilem conuenientiam cum tanaceto, agerato, absinthio, artemisia, abrotano, dracone, que dracunculum esculentum vocant: quippe a quibus vix alio differt, quam quod flos chamæmeli plerumque radiatus est: disci autem & seminum ratio quam proxime conuenit. Sed propius accedunt bellides & matricaria vt & millefolium. Ex quibus apparet quod mirandi nulla ratio sit, si pleræque dictarum plantarum egregiæ vires discutientes, resoluentes, aperitiuæ, emmenagogæ, anthelminthicæ, pectorales, etiam in chamæmelo spectatæ & notatæ fuerunt. Idemque efficit, vt minus angamur, si forte aliquam a veteribus obscurius descriptam speciem non accuratissime possimus internoscere, e. g. illam, qua antiquissimi Aegyptii ante ter mille annos vsi fuerunt: quum vero simillimum sit ab horum congenerum aliquo

quo nos non sine ratione exspectare, quod illi de specie vna tantopere prædicauerunt.

§. X.

Vt vero clarius patescat qualibus principiis constet chamæmelum; ad experimenta illa veniemus, quibus diuersæ in corporibus mixtis partes deteguntur & separatim exhibentur. Quod si igitur chamæmelum adultum & floreus furno commodo & lenissimo igne, qui non maiorem calorem quam octoginta quinque gradu-um thermomometri Fahrenheitiani præbeat, recens destilletur, omnibus iis conditionibus obseruatis, quas HERM. BOERHAAVIVS *chem. parte II. proc. 1.* præscribit, elicitur aqua tenuissima odorem, quin etiam saporem specificum plantulæ huius omnino referens, sed adeo subtiles ac volatiles particulas complexa, vt ad liberum aerem diutius relicta, omnino insipida & vappida reddatur. Atque hæc ipsa aqua, cum tenerrimis & penetrantissimis plantæ viribus, est quæ perit in planta, quando exsiccatur, aut quando decoquitur. Si vero illam seorsim collegimus, atque decocto partium salinarum & terrearum causa facta addamus, vbi dosis assumenda est, optime consulimus & spei offerentis medici & accipientis ægroti. Quod si vero satis magnam quantitatem recentium florum, quas inter aliqui sint, qui iam defloruerunt & semina perficiunt, addita aqua prius maceres, deinde ex vesica destillatione subiicias: prodibit primum aqua prius descriptæ non multum dissimilis, nobilissimis viribus prædita & secum olei sapphirini quantitatem modicam ducens. Atque hæc etiam prima aqua, quæ aliquantulum turbida prodit, virium

est laudabilissimarum, de quibus deinceps loquemur. Oleum, quod ex vulgari sapphirinum, ex illo, cui Romani nomen in officinis datur, flauescens prodit, etiam vires excellentes possidet: sed colorem mox mutat, aut vix vltra vnum annum, si genuinum est, conseruat: monente illustri FRID. HOFFMANNO *in obseru. physico-chem. pag. 7. & 12.* Celerius illam iacturam facit si vase non omnino repleto aut probe obligato detineatur. Quae vero aqua postremum sub hac destillatione elicitur, viribus, odore & sapore cassa, omninoque iners deprehenditur.

§. XI.

Apparet ex dictis, quod in chamaemelo sint partes oleoso salinae facile dissipabiles. Ex quo sponte fluit, quod decoctioni longiori ferendae minime aptum sit: infusioni autem cum aqua feruente, lacteve idoneum sit: quodque vino etiam imbibendas & extrahendas partes permittat: quamuis cum hoc, magis etiam quam cum aqua, caute mercandum fuerit, ne calor vna vini nobiliores particulas, cum plantae particulis, abripiat in auras & auferat. Hinc medicus praestantissimus SIMON PAVLI in *quadrip. botan. pag. 282.* haud ignobile remedium docet parare ex floribus chamaemeli vulgaris cum vino Rhenano infusis & blando calore digestis: a quibus effusum vinum nouis floribus affunditur ter, quaterque, vnde viribus florum penitus imbuitur. Notabile est, quod sub hac repetita infusione tam salsum redditur vinum, vt gustans iuraret aliquot salis culinarii pugillos fuisse admixtos. Ex quo discimus praeter volatiles oleosas & salinas partes eidem inesse salinas fi-

xas:

xas: quæ etiam in extracto perstant, in quo salinus amarus sapor gustu deprehenditur. Non male itaque HERMANNVS *in cynos. mat. med.* chamæmeli floribus tribuit aliquid balsamicum volatile, in salibus tam fixis quam volatilibus residens: idque salinum penetrantius in illo, quod Romanum dicimus, sed vim anodinam potiorem in vulgari agnoscit. Inque hoc plane consentientem video IO. RAIVM *in hist. plantar. tom. I. p. 354.* Atque hæc dicta omnibus chamæmeli speciebus sic satis quadrant, nisi forte cotulam fœtidam excipere oporteat, quippe cui, teste MATTHIOLO *ad Dioscorid. p. m. 649.* tanta acrimonia est, vt cutim exulceret adalligata: vnde RAIVS *c. l.* miratur TRAGVM, qui herbam contusam vulneribusque recentibus emplastri loco impositam, ea glutinare ac persanare scripserat.

§. XII.

Vires chamæmeli sic complectitur HERMANN. BOERHAAVE *in hist. plant. pag. 163.* *vim habent* (diuersæ species officinales) *aromaticam, oleo penetrante, sed leni nec multum adhærente, non inflammante. Sapor est amarus aperientissimus, oleosissimus & carminatiuus. Summopere aperit, emollit, calefacit, diuresin mouet, laxat, discutit. Herba externe applicata emollit & maturat locum inflammatum. In omni morbo a pituita crassa orto optime conducit. Ingreditur cataplasmata, balnea vaporis, insessus, fomenta, clysmata. Est præterea planta antipyretica.--Verum nescio, quare multi medici hanc plantam inter antiphlogisticas recenseant, & ordinario cum sambuco vna præscribant; quum in sambuco sit gratissima vis refrigerans & nitrosa virtus. Conuenit tantum hæc planta, vbi lentor & viscositas frigida adest.* Plura indicato loco leguntur, quæ non afferemus, his abunde

unde contenti. Plura etiam larga manu suppeditat botanologiæ medicæ diligentissimus scriptor D. D. ZORNIVS. Paucis multa complectitur laudatus SIM. PAVLLI: *adeo præclari est vsus chamæmelum, vt merito inter euporista primas teneat, & inter simplicia cætera optimum polychrestum audiat.* Nos nunc exstantiores vires & maxime testimoniis confirmatas experientiæque respondentes singulatim recensebimus.

§. XIII.

Antiquissima anthemidis seu chamæmeli commendatio est ad febrium intermittentium curationem, ab Aegyptiis exorta & vsque ad nostra tempora summorum virorum testimonio stabilita & propagata. Et quantum quidem ad antiquos pertinet, omnia accurate persequitur D. D. PRÆSES in *diss. de febre. intermit. curat. antiq.* quare sufficiat hæc paucissimis attingere. Scilicet Aegyptii flores recentes in mortario contundebant, cogebant que in trochiscos exsiccandos, quos vsus tempore oleo diluebant, quo ægrotantem toto corpore oblinirent; quo facto in lectum reponebant, vt sudaret. Repetita est hæc commendatio a Dioscoride, Galeno, Aetio, aliisque: nostris temporibus a MORTONO, PITCARNIO multisque aliis; quorum nouissimos suis nominibus appellare liceat. BOERHAAVIVM modo audiuimus de virtute antipyretica testimonium dicentem. Sed iuuabit eundem, se clarius exponentam percipere. Ita autem scribit *Element. Chem. tom. II. pag.* 77. aquam chamæmeli sæpius cohobatam ad expugnandas tertianas multum valere. D. D. PRÆSIDIS testimonium in modo citata dissertatione legitur *pag. 10.* quod pertinax

tinax quartana, quæ per XXXVI. menſes contra omnem medicorum induſtriam reſtiterat, floribus chamæmeli tandem expugnata fuerit: quodque in aliis optatos ſucceſſus viderit. Quum vero certiſſimum vtique ſit, quod non omnes intermittentes æque facile cedant huic medicinæ: cauſas ſubfuiſſe, cur aliqui non curati fuerint, neceſſe eſt. Scilicet chamæmelum vi inſigni anodyna & ſpaſmos demulcente præditum, non iuuat alio modo, quam illos relaxando. Si itaque ab alia cauſa febris ſuſtentetur; vt primarum viarum vitiis, exanthematibus retropulſis; non vtique præclara efficiet medicina, niſi cauſa talis correcta aut ſublata fuerit. Sæpe vtique tertianæ horas veſpertinas vſurpantes, & quartanæ, pendent ab incremento corporis: talibusque ad febrim auferendam externa quæ fibras relaxant, & interna relaxantia ac anodina, præclaram opem præſtant. Ceterum nolim affimare, quod in febrium curationibus cortici peruuiano paria omnino faciat: in eo autem lubens accedo BOERHAAVIO, quod quouiscunque modo adhibitum ſi non certo iuuet, nullum tamen detrimentum reliquæ valetudini afferat. Poterit itaque vel ſuccus expreſſus vel aqua deſtillata exhiberi, vel flauedo diſcum conſtituens, pro vſu interno: oleum autem infuſione paratum inungi dorſo ante paroxyſmum: decoctum etiam pro enemate, vna cum oleo iniici, ante paroxyſmi aduentum. In quo ſi quis aliquamdiu manere voluerit, videbit vtique quod in aliquibus operæ ſit facturus pretium: illis vtique maximum, vbi fibrarum ex quacunque cauſa tenſarum rigiditas culpam vere ſuſtinet.

§. XIV.

Progredimur ad virtutem carminatiuam insignem, quam in chamæmelo omnes in cœlum laudibus extollunt. Carminantia aut carminatiua dicuntur, quæcunque diros intestinorum dolores tamquam carmine magico demulcent & sopiunt, siue interius sumta, siue iniecta, siue denique exterius abdomini imposita. Doloris autem illius frequentissima causa est flatuum, per intestina collectorum & restitantium, copia, vnde illi expansorum intestinorum fibris, præ nimia tensione rupturam minantibus, sensum tristem ac molestum inferunt, quo stimulatæ se contrahere nituntur, sicque inclusos flatus ex vna parte in aliam propellunt, vnde vage discurrens dolor & sonus hinc inde discurrentium percipitur. In tam dolorifico affectu quasi specificum ab omni æuo deprehensum celebratur chamæmelum. Inter multos auctores candidissimum ipsi calculum adiicit illustris FR. HOFFMANNVS *in differt. de specifica quorund. remed. efficac.* §. *18.* diuque in officinis est multum vsitata aqua carminatiua Dorncreilii, cuius basin constituunt flores chamæmeli Romani, & secundum alios, vulgaris. Proxime ad eam accedit aqua chamæmeli composita pharmacopoeæ Bateanæ, vtique pulcherrima. Potest hoc scopo coniungi millefolium, cuius summitates floridæ millefolii vulgaris floribus iunctæ & cum vino, aliquibus etiam, si placet aromaticis, vt corticibus citri, aurantiorum, cinnamomi, destillatione præbent aquam spirituosam in colica non solum flatulenta, verum etiam nephritica & hæmorrhoidali, vomitibus etiam diris nephriticorum compescendis prorsus

ſus ſingularem & vix vlli remedio poſthabendam. Faciunt etiam hoc rerum ſtatu operæ pretium enemata ex florum chamæmeli decocto, & oleo chamæmeli infuſo. Quin infuſum florum chamæmeli bibitum vel cum aqua, vel aqua & lacte, ſi nihil hoc prohibet, optatam fert opem. Femina, quæ poſt ingentem iracundiam vomituriebat, & incaute dato vomitorio in vitæ periculum præſentiſſimum coniecta fuerat, vbi illud ſuperauerat diu cardialgia grauiſſima torquebatur, vbi vel minimum cibi ſolidi aſſumſerat, aut ſalis vel ſacchari tantillum. Profuit ipſi, ex conſilio illuſtr. HOFFMANNI, diu adhibitum infuſum horum florum cum aqua lacte permixta, ad tres fere menſes continuandum, cum cremore auenaceo, orizæ, ſimilibusque nutritiuis farinoſis.

§. XV.

Si quærimus, qua ratione chamæmelum carminantem virtutem peragat, vtique illam potiſſimum exſerere putem ratione ſuæ virtutis, qua tenſa remittit & laxat; quam GALENVS *de facult. ſimpl. medicam. III. cap. 9.* probe iam docuit, & argumento plane practico confirmauit, quod laſſitudini demendæ, vt ſi quid aliud, in primis conferat. Sed & ipſum amarum ac oleoſo aromaticum, quod ipſi ineſt, partim pituitæ viſcidæ in inteſtinis obhæreſcenti inſeruit digerendæ & incidendæ, partim roborandis flaccidis fibris, quæ initio mali in cauſa fuerunt, vt motus periſtalticus languidior ſineret exhalantes vapores ſubſiſtere & caua inteſtinorum diſtendi. Accedit in illis formulis, vbi vinum adiicitur, illius etiam

iam vis incomparabilis remissam & flaccidam fibram roborandi, tonumque debitum restituendi.

§. XVI.

Emmenagogam virtutem chamæmelo multi tribuunt, quos inter FERNELIVM & BOERHAAVIVM indicasse sufficiat. Eam ita exaggerant aliqui, vt & grauidis abortum procuret, scribente ARNOLDO VILLANOVANO. Vsum præcipiunt tam internum, infusi forma, quam externum, vt balneis insessibusque parandis adhibeatur. Si quærimus modum, quo chamæmelum possit mensium fluxum promouere; occurrunt inter satis frequentes eorum suppressorum caussas illæ, quæ spasmum vehementiorem & profundius constringentem inducunt, vt refrigerationes, terror, adstringentium incongruus vsus, varii dolores. Atque iisdem efficitur, vt puerperis etiam lochia fluentia supprimantur: quare eadem horum expediendorum, quæ & mensium, habentur remedia. Quicquid igitur chamæmelum in hoc genere efficit, relaxando fibræ rigidiori habitu, & sanguinis ad extrema arteriolarum promouendo aut potius permittendo accessu, efficit. A quo certe auxilio vt consequi abortus possit, nullo quidem pacto me perspicere fateor: quare existimo, si quid tale obseruatum vmquam fuerit, fallaciam causæ non causæ obrepsisse obseruatoribus, quibus non indicatum fuit, quid præter chamæmelum sit adhibitum, aut, quæ aliæ caussæ abortum induxerint, requirere non vacauit. Potest itaque secure & cum optima fiducia tam aqua destillata exhiberi tempore instantium sed restitantium mensium, quam abdomen inungi oleo chamæmeli per in-

fusio-

fusionem parato. Neque minus in suppressis mensibus vel lochiis hæc conducent, vna cum enemate ex chamæmelo, aut insessu cui hi flores incocti sint. Quotidiana hæc praxis tam medicorum, quam obstetricum confirmat: quippe omnibus sollemne est in hoc casu ad chamæmelum confugere.

§. XVII.

In nephriticis passionibus plurimum laudis debetur chamæmelo, quam præstantium medicorum testimoniis consequutum est. Solet autem paroxysmis istis fere iungi vehemens & continua vomendi necessitas. Ille vomitus, quum mere sit symptomaticus, & nihil quicquam boni præstet, est omnino securis medicinis sedandus. Quantum hic valeat aqua chamæmeli destillata, præcipue si flores millefolii accesserint, iam supra indicauimus. Agit eodem modo, quo carminatiuas vires exserere diximus. Sabulum enim aut calculus pelui vel vreteribus insidens dura sua & angulosa acutie sensibiles tunicas irritat & dolorem efficit: dolor constrictionem spasmodicam, quæ non subsistit in parte affecta, sed ad colon incumbens proxime propagatur; hinc ad omnia intestina & ventriculum excurrit. Nerui hinc contracti musculosas tunicas vehementer conuellunt, illumque motum, quem vomitum dicimus, producunt. Securissima vtique his medicina est a prædictis, longeque minus reformidanda, quam quæ ab opiatis tali rerum statu impetranda esset: quippe talia incautius data paresin sæpius induxisse visa sunt.

§. XVIII.

Porro ſub nephriticis his doloribus ſæpe accidit, vt vrina omnino ſupprimatur, calculo aut ſabulo multo tranſitum prohibente, ſiue mole ſua, ſiue acutis & anguloſis extremitatibus, dolorem excitantibus & conſtrictionem arctiorem inducentibus. Hic iterum omne ab antiſpaſmodicis & relaxantibus auxilium, vniceque exſpectandum eſt. Iuuat hoc caſu interne aquam & oleum deſtillatum, ſaccharo infuſum & in potiunculas redactum, præbere: quod cum ſæpius bene ceſſerit; aliquando tamen viſum fuit non afferre optatum fructum. Memorabilis exſtat in hanc rem obſeruatio SIM. PAVLLI, vere practici botanographi. Is quum in ægroto tali nihil proficeret oleo, memor admonitionis quam CASP. HOFFMANNVS in præfatione libri *de medic. officin.* dedit, quod eiuſmodi concentrata ventriculo nimia vi occurrant, ſpaſmis ſcilicet antea male tenſo, ſe conuertit ad mitiorem formulam, dictosque flores vino Rhenano aliquoties infudit, idque ſalſum infuſum præbuit, eo ſucceſſu, vt mox conatus vomendi ceſſarent, laxatisque vreteribus, citra inſignem moleſtiam, aliquot calculi ex vreteribus in veſicam detruſi excernerentur. Quo experimento edoctus, non ſolum ipſe ſæpius eodem vſus in ſimili caſu fuit, ſed aliis, vt idem imitentur, auctor exſtitit. Ratio, vt exiſtimo, non abludit. Nam illud ſalinum reſoluens, in ſic parato infuſo, iunctum anodinis viribus, expugnando malo multum profuit. Sed de hoc amplius diſputandum eſſet, ſi calculi curationem ex inſtituto tractandam ſuſcepiſſemus.

§. XIX.

§. XIX.

Quum balnea tepida & clyſteres in hoc malo maxime conducant; lumborumque antea inunctorum, per veſicas, decocto leniente & anodino repletas, fomenta: omni modo hic locus eſt chamæmelo, & ex eo paratis, decocto, oleoue per infuſionem facto, iunctis aliis emollientibus vt furfuribus, floribus meliloti, althæa, malua & ſimilibus, prorſus vt indicatum eſt cum de vſu carminatiuo diſſereremus. Qua ipſa ope cum exterior omnis habitus laxatus periphericam continuam tranſpirationem recuperet, impetratur ne febris inflammatoria, huiuſmodi ſtatus fere aſſiduus comes, inualeſcat, & grauiſſimorum malorum auctor fiat.

§. XX.

Vſum chamæmeli anthelminticum poſt PETRVM FORESTVM, a ZORNIO citatum, (aſt fallaci indicio, quia indicato loco nihil tale legitur,) vnus, quod ſciam, BOERHAVIVS, ſed intento digito, commendat *chem. tom. II. pag. 129.* Scilicet oleum deſtillatum iubet cum mica panis in pilulas redigere, easque homini diu ante ieiuno, ante cibum bihorio deglutiendas dare. Paria ſic facere ſcribit oleis abſinthii & tanaceti, quorum quidem anthelminticæ vires diu ſunt cognitæ. Fateor me modum, quo iuuent, non ſatis perſpicere. Vero mihi videtur ſimile ipſum odorem plantæ ſpecificum auerſari beſtiolas inteſtinorum hoſpites. Id vt credam aliqua faciunt, quæ lectoris beneuoli iudicio permitto. Refert IO. RAIVS ex RVELLIO, quod apibus ingratum & odioſum, immo funeſtum ſit chamæmelum, vnde

de apiarii, vbi fauos eximere aluearibus volunt, hac planta suas manus confricent; quo fiat vt sæuientium impetus coerceatur, illæque se in ima abdant. Forte eodem modo lumbricis aduersus est ille odor. Omninoque multa sunt graue aut fortiter olentia, quæ animalcula in nobis hospitantia fugiunt. Non dicam de bryonia, cuius succo bufones & ranas expulsas legimus, sed tantum attingam nobilem curationem, qua medicus Memmingensis D. D. WOGAV, vt ex eius litteris ad D. D. PRÆSIDEM vidi, pauperculam a multis ranis liberauit, quum per XVIII. annos grauissime excruciata, omnique remediorum genere, ignota scilicet morbi causa, frustra fuisset curata. Dedit enim ille mixturam ad raucedinem concinnatam ex syrupo violarum, oleo amygdalarum dulcium & spiritu salis ammoniaci anisato, quam vbi deglutierat summas turbas sensit in intestinis, progredientibus ranis, quæ omnino funditus exstirpatæ sunt copioso magis mixturæ vsu & subiuncto purgante efficaci. Equidem quid insit mixturæ anthelminticum, præter spiritum salis ammoniaci odore penetranti ferientem, vix intelligo. Sed hoc iudicio B. L. permissum esto, vt ipsemet videat, si quid vero sibi similius occurrat.

§. XXI.

Hactenus percurrimus vsum chamæmeli potissimum quidem internum, quanquam occasione ita ferente de externo aliqua interspersimus. Nunc ad externos vsus seorsim exponendos transituris incidit illud primum ARCHIGENIS apud GALENVM monitum

tum *de comp. pharmac. ſecund. locos lib. II. pag. 53. edit. Io. Cornarii,* quod flores quidem præſtantes ſint, folia autem ſumme noceant. Eſt autem ibi ſermo de iis, quæ capiti ſuperimpoſita aut alligata dolorem eius tollant: quæ inter recenſentur flores chamæmeli: de quibus ita Galenus atteſtatur: *cuius experientiam habemus, quod capitis dolorem iuuet.* Sed notari velim, ne quis hoc loco offendatur, ibi Archigenem loqui de fructu ex odore chamæmeli percipiendo; quem ex floribus non ex foliis, admittendum iubet. Porro, quod tamquam amuleticum & empiricum id laudet, ipſo Galeno non omnia probante. Quod vero reliqua ſchola antiqua medica non damnauerit folia ſiue ad internum, ſiue externum vſum, clare cognoſcitur ex DIOSCORIDE, qui diſertis verbis ſeorſim terenda folia, ſeorſimque ſuo tempore flores terendos & in paſtillos redigendos atque advſum vocandos docet. Anginoſis ac conuulſis, itemque ad laſſitudinem ſedandam ac eximendam, non reperiri generoſius medicamentum chamæmeli oleo infuſo, ſi partibus illinatur aut circumdetur, teſtatur ſæpe laudatus SIM. PAVLLI, idemque experientiam ſuam allegat, quod magno ægri commodo in pleuritide externis partibus imponantur ſacculi chamæmeli floribus repleti, vel veſicæ ſuillæ decocto eius repletæ. Aliqui in his morbis pultem ex fegopyro coctam cum floribus chamæmeli & tantillo croci inter linteamina concluſam imponunt, conſpicuo dolorum lenimento. Ad lactis ſtagnationem & coagulationem in mammis puerperarum ſacculi floribus chamaemeli repleti, aut ex iisdem cum lacte coctum cataplaſma cum micae panis

E aequa-

aequali parte & ſaponis tantillo, apud multos in frequenti vſu eſt. Tandem etiam ad dentium dolores, praecipue rheumaticos, ſæpe vltra ſpem profuiſſe tam ſacculos quam decoctum ore detentum memini.

§. XXII.

Præparata officinalia vix ſuperſunt, quæ non antea attigerimus: quare nec opus videtur ad ea recenſenda operam ſeorſim impendere. Concludimus potius nunc hanc diſſertationem, pro ea temporis ac librorum copia, quæ iam itineri accincto ſuppetiit, elaboratam: quam B. L. æquo iudicio commendamus. Deum precor vt porro meis conatibus faueat: eidemque pro conceſſis ad hunc vsque diem beneficiis ampliſſimas & immortales grates me habere profeſſus, felicem facio commentandi

F I N E M.

NOBI-

NOBILISSIMO PRÆSTANTIQVE DOCTRINA EXCVLTO

DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRÆSES.

FAcere non possum, quin TE honores in medicina summos capientem, reditumque ad patrios lares parantem, faustis apprecationibus prosequar. Alter iam ad finem tendit annus, ex quo TE primum cognoui. Ab eo tempore sæpius sermones de rebus ad salutarem artem pertinentibus habuimus, quum TIBI per omnes medicinæ practicæ partes priuatissima institutione mea vti videretur, aliqua etiam inter complures auditores a me tradita acceperis. Numquam non miratus sum cum diligentiam, tum iudicium, quod in colloquiis, motisque dubitationibus mihi abunde comprobasti. In omnibus TE præstitisti hominem liberum, qui non acquiesceret in eo quod clari viri dixissent, nisi cum ceteris in medicina firmis rationibus & euidentibus conuincereris. Illud maxime TIBI profuisse cognoui, quod in ædibus excellentissimi medici, parentis tui, tam in rebus ad clinicam medicinam pertinentibus præclare institutus fuisti, quam

ad chirurgiæ quotidianum exercitium adductus. Auxisti in patria collectam medicinæ scientiam in perillustri Basileensi academia, in qua neminem omnino neglexisti, a quo profectum liceret capere. Ita patienter minimeque festinanter agendo, cum ætatis maturitate tantam in studiis maturitatem consequutus fuisti, vt non possim non præstantissima quæque de TE augurari, omninoque confidere fore vt in TE patria virum deprehensura sit, cui salutem quisque suam secure permittere cupiat. Quid ni igitur gratuler TIBI hunc diem, qui vitæ academicæ, cum summa probitatis & industriæ laude peractæ, felicem colophonem imponit? Sed magis mihi ipsi gratulor cui publice licet præconem tuæ virtutis agere, TIBIque, quos optimo tuo merito reportas, honores conferre. Id vero quum iucundissima & lætante mente facturus sim; nunc abrumpam illum sermonem, & potius aliqua TEcum his litteris confabulabor de re ad tuæ dissertationis argumentum pertinente. Scilicet vbi incidi in illum locum, vbi chamæmeli commendationem ad lumbricos abigendos ex viro summo & nuper cælitibus adscripto HERMANNO BOERHAAVIO commemoras mirari TE significas, cur ex tot medicis de chamæmelo multa prædicantibus, pauci hanc virtutem attigerint. Verum vtique est quod apud FORESTVM illo loco, quem ZORNIVS indicat, nihil

de

de anthelmintica virtute, nihil etiam de lumbricis legatur. Conuerti autem me ad veteres auctores, bonoque casu in memoriam veniebat epistola ALEXANDRI TRALLIANI *de* lumbricis *quam rarius obuiam restituisse videri possit celeb.* D. D. FABRICIVS, *qui eam Bibliothecæ Græcæ volumini* XII. *inferendam curauit. Hanc vbi perlegebam, eius* §. III. *inueniebam ad lumbricorum cum febre curationem commendari aquam, in qua radix apii & chamæmelum, & ea, quæ vocantur mischilia sint macerata. Quum legendo pergerem ad* §. V. *quo iis, qui vehementer febriunt, adhibenda docentur, videbam suaderi fotum exterius adhibendum cum pannis hydrelæo imbutis. Illud autem sic parare iubet vt in aquam feruidam iniiciamus melilotum, chamæmelum & absinthii modicum, idque infusum oleo chamæmelino admisceamus. In fine tandem epistolæ ad ascaridum internecionem commendat enema iniiciendum, ex decocto farinæ hordaceæ & chamæmeli paratum. De hoc ita promittit, quod interficiat vermes quoslibet & ascaridas. Vides vtique quod vetustus hic auctor, qui* IVSTINIANO *imperatori coæuus fuit, chamæmeli virtutem anthelminticam probe nouerit. Hoc autem duobus fere sæculis posterior* PAVLLVS AEGINETA *omnino eandem doctrinam, quam ex Tralliano vidimus, proponit* libr. IV. cap. LVII. *his propemodum verbis :* Quoties incidit

dit vt & febris & lumbricorum ratio ex æquo habenda ſit, conuenient ſimpliciſſima auxilia. Oportet itaque ante omnia potandum dare decoctum ex millefolio & myxis. *Paucis interiectis externe adhibendum ſuadet cataplaſma ex oleo chamæmelino, vino & ſummitatibus abſinthii cum momento aloes paratum & hypochondriis imponendum. Apparet ex laudato loco, quod Tralliani miſchilia ſint eadem, quæ Paulus vocauit myxaria: nos hodie ſebeſten vocamus. Quum hæc ſcripſiſſem apud* PETR. FORESTVM *tandem inuenio deſideratum teſtimonium* Libr. XXI. obſ. XXXIV. ſchol. *vbi chamæmelum anthelminticum ex Pauli & Aetii teſtimonio leuiter attingit. Sed quo minus etiam Aetium conſulam efficit breuitas temporis, quæ finem ſcribendi facere imperat. Supereſt vt* TIBI, *candidate chariſſima, fauſta fortunataque omnia apprecer, vtque memoriam amicitiæ noſtræ numquam deponas etiam a* TE *atque etiam efflagitem. Vale. Halæ Magdeburgicae a. d.* XXII. *Aprilis* CIↃ IↃCC XXXIX.

So

So hast **Du** nun nach Ernst und Fleiß
Das aufgesteckte Ziel errungen.
So bist **Du** nun mit Ruhm und Preiß
Zu jenem Altar durchgedrungen.
Wir sehen **Deinen** Eyfer nach;
Wir suchen auch den Weg zu finden,
Da uns Hygäa allgemach
Auch wird den Lohn des Fleisses winden.
Hier ist der Crantz, den **Du** verdient,
Den **Du Dir** selbst durch Schweiß errungen:
Den **Du** gepflantzt, der wohl gegrünt;
Der **Dir** zur eignen Zierd gelungen.
So trage denn zu **Deiner** Ehr
Den Preiß, den **Dir Dein** Fleiß verliehen,
So wird **Dein** Glück jemehr und mehr
Dein Ruf und Wohlseyn immer blühen.

Hiemit bezeiget dem Herrn Doctorando
seine beständige Ergebenheit

Johann Georg Krumnau
aus Riga in Liefland.

